

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת תזריע

א. הכתב והקבלה.

פרק ט' פסוק א':

ט (א) ויהי ביום השמיני. שמיני למלואים וסוף כ"ח ניסן (כ"ט מנחותינו) ודעת הראש"ע כי ביום השמיני, שמיני לניסן, כי המשכן הוקם בליל לחדש, ויאמר דור"ם לדעת כל המפרשים הקריאה לאסוף ולזנוי היתה ביום השמיני ואין כן משמעות לשון הכתוב לעיקר מדקדק לשון עברי, שאלו כדצריכיהם היה לו לכתוב ויהי ביום השמיני ויקרא משה וגו' צהרספת ויז' יר' צהרספת פעל הקריאה, כי כן הלך המליל העצרים צמורים העניינים אשר נפלו על הסדר כמו שפי' מדורים צמחצנת הגור האומר והעוסה (עו"ס צמחצנת צמחצנת ידע), ונחמה היה לו נכתוב ויקרא משה וגו' אבל קרא משה וגו' משמע קרא כבר קודם יום השמיני, לכן נאמנו דברי רבותינו שהיה שמיני למלואים, והכתוב מחובר עם: ופתח אל' מועד תשבו שבעה ימים, האמור מקודם ושיעור הכתוב ויהי ביום השמיני הוא היום אשר כבר קרא ויעד משה לאסוף ולזנוי להיות נועדים ליום הזה צמח שאלו להם: ופתח אל' מ תשבו שבעה ימים, ויהיו נכונים ליום הזה, ולכן כפי' לאסוף ולזנוי צלמ"ד השיעור שהלכו צלמון קריאה עם למ"ד אסריו הסומנה; ולמדנו עוד מזה הכתוב שגם לזקני ישראל כבר קרא להיות עתידים ליום השמיני הזה, אלא שקריאה אסוף ונניח לא היתה נמנין קריאה הזקנים, כי לאסוף ולזנוי היתה צמחצנת סגור: ופתח אל' מ תשבו, ולזקנים היתה צמחצנת, לכן הועמד חתם צמחצנת ולזנוי להסריו מן: ולזקני ישראל, ולהורות ששמיני ימי הקריאה נכללו צמחצנת:

אלה

1. שתי דעות מובאות בראשית הקטע ואחריהן דעת הפרשן הראשון, התואל להסביר דעתו בצומת הקדמות?
2. מה הן הוכחותיו?
3. אחרון ופניו הולמנו צ"י ציווי והלכנים צ"י הולמנה, מה ההפך הצקרוני ביניהם?
4. מצאתו של מ' גדולה יותר?

* * *

ב. תוספת ברכה.

פרק יב' פסוק ג':

וביום השמיני ימול (י"ב ג')
במאמרים הקודמים הבאנו טעמים על הגבלת מצות מילה ביום השמיני. ואפשר עוד להטעים הדבר עפי' המ"ר כאן בסמיכות על הפסוק דקהלת (א') (ב') תן חלק לשבעה וגם לשמונה. תן חלק לשבעה — אשה כי תוריע וילדה זכר, וגם לשמונה — אלו ימי מילה, ע"כ. וצריך באור.
ואפשר לומר עפי' הידוע, דיסור החלב שבשדי האשה הוא דם נדות, שדאחר הלידה מתהפך לחלב, וכמו שאמרו במס' נדה (ט' א') דם נעצר ונעשה חלב, ומבואר זה בפרטיות במס' בכורות ר' ב'.

וכן ידוע במס' נדה והובא ברש"י למעלה בפסוק ד' דהדס שרואה אשה בשבעת ימים ללידתה נחשב לדם נדות ומטמאה. אבל הדם שרואה לאחר שבעת ימים הוא דם טהור (ועיין מזה במס' נדה ל"א ב' ובמאמר הבא). ומתבאר, דעד יום השמיני יונק הולד חלב שיסודו דם טמא ומיום השמיני והלאה יונק מחלב שיסודו דם טהור.

וזוהו שאמרו במדרש, שהבאנו תן חלק לשבעת אשה כי תזריע וילדה זכר, שהולד נחשב למין זכר ככל הברואים ואין קפידא אם יונק מיסוד דבר טמא, וגם לשמונה — אלו ימי מילה, שביום השמיני מתחיל לינק מיסוד דבר טהור (מדם טהור, כמש"כ) ואז ראוי לו לכנוס ליהדות עפ"י מצות מילה, אבל מקודם לזה לא הי' ראוי לזה, מפני שהי' גזון מיסוד דבר טמא, כמבואר.

ודוגמא לזה מתבאר במס' סוטה (י"ב ב') על הפסוק בריש פרשה שמות, שאמרה מרים לבת פרעה: הלאך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות, ופירשו בגמרא, מאי שנא מן העבריות, מלמד שהחזירוהו למשה על כל המניקות המצריות ולא ינק, כי אמר הקב"ה, פה שעתיד לדבר עם השכינה איך ינק מדבר טמא, ע"כ. ומעין זה כאן שכיון שפסק מלינק מדבר שיסודו טמא והתחיל בטהרה, ראוי הוא ליכנס תחת כנפי היהדות ע"י מצות מילה, ולכן רק ביום השמיני יכול ולא מקודם שעדיין לא נטהר דמה.

אלו

1. ניוקים שונים מביא פרשנו בקטצ'ים קודמים להסבר למה המילה היא דוקא ביום השמיני. הצצ' מה המילה?
2. כאן מביא פרשנו דעה לכאורה "מדיניות" על סמך מה הוא מבסס זאת?
3. מה תראה משה רבינו?
4. מה תרצון בכך?

* * *

ג. מלאכת מחשבת.

פרק יג' פסוק ב': רעות בחדש, יש לך איש יתן עליך בקולו לחרף ולגדף אין כמו אלה בפיו ותמונה אינכם רואים זולתי קול. אמנם בקרבנו לב טהור ברא לו אלהים. טוב ישר ורחמן. ויש לך אדם להפך לבו מקולקל בפיו ובשפתיו יכבד ובקרבנו ישים ארצו און ומרמה כמנהג החנפים הצבועים חלקו מחמאות פיהם ותחת לשונם עמל ואון וימארו לשקר דם. ויש עוד שלישי המשוה כבוד עבד לכבוד רבו כאשר יתן מוס בפיו כן יתן בו וכל אשר בחוכו יתחא. ואמנם טוב משניהם (א) האיש בעל המדה הראשונה, רעה בלשונו ובלבו יושר ולדק. שני לו אשר שתיהם בו כאחד רעים בקולו ובלבו. ורע מכלם החק והלבוש על אשר קשה להפטר ממנו. לכן רפואת הראשון קלה והשני יורר קשה והשלישי קשה מכלם. וידוע כי מלת בשר תאמר באיש ילך לתומו וידמה לכל הני לכל בשר אשר אין להם דביר וילכו בשרירות לבם בלי מחשבה ועלה שלימה. ואדם לא יקרא אלא בעל מי מדבר. על כן ניתנו לירוש אלה הנגעים וכנגד שלשה אלה דברה תורה. כי אולם על האיש לו לשון מדברת והקרב ירחק צמים ישר ונאמן הביא פרשה ראשונה. אדם כי יהיה בעור בשרו שאם וגו' והיה בעור בשרו לנגע לרעת כלומר אדם שבו מדה כזאת והשאלת אינה בגופו אלא בעור בשרו שאינה מתפשטת רעתו מן השפה ולפנים בצופן כי כל הרעת היא בעור בשרו ולא בחוכו. זהו שחור ואמר והיה בעור בשרו וגו' פירוש בחנאי שהרעת לא תהיה אלא בעור בשרו ולא מכית והניד לנו הכתיב שרפואת חולה זה קרובה וקלה וטובה אל הבריאות ולפיכך נכתבו בה שתי פעמים, והסגיר"י כי יש פנים רבים לרפואתו שיעזוב מחלתו ויתרפא מרעתו והואיל ואדם כזה יתשבו לבטל נפש רעה ומכוערת מה שאינו באמת כי האדם יראה לעינים. זה שכתב בו וראהו שתי פעמים כי אמנם לריכה בו ראייה בחר ראייה למביט בו שלא יטעה במחשבתו כי גם רעה תמלא בו בקרבנו בראותו דבריו רעים וחטאים וידמה בעיניהם מה שאין בו. וכנגד האיש ששתיים בו לרוע, לבו ופיו שוין, נכתבה פרשת השחין באמרו: ובשר כי יהיה בו בעורו שחין, מדבר באיש שהנגע בעור ראשו בקולו וגם בו בחוכו ורפואת חולה זה יורר קשה מן הראשונה, ולפיכך לא כתב אלא, והסגיר"י פעם אחת. כי אמנם יש גם לה רפואה מלד שהוא איש ישר ולא יחניף רעתו בחלקלקות לגנוב את לבבו אלא משום כבוד ה' לכבוד הבריות, ואינו קשה כשלישי, איש רע מעללים בדברים, יחניף ויגנוף את לב אגשי ישראל, וזו היא רעה חולה אין למעלה ממנה וכנגדה הובאת פרשת הרעת דכתיב נגע לרעת כי תהיה באדם יראה בצורך האדם, לבד, ולא בשפתיו זו לרעת נוסחת ואין לה הסגר כי טמא הוא כלומר לפי שטמאיתו היא בעלמא ולא בדבר שפתיים ואין לה רפואה מוחלטת אלא משט בהפכו כלומר שיראה לחין עינו והגלס רעתו בקהל ולא עוד יכסה שגאח במשחין.

זהו שאמר: ואם פרות תפריח וגו' וכסחה הלרעת את כל עור הנגט וגו' כי אז יעזוב רשע דרכו החמסות והלביעות. וילא ממדה הראשונה למדה השנית וכולי האי ואולי יתפלא. אולם באים אשר כל רוח יוליא ולבו טיב ומחוק, קלה הרפואה והסרת המום מכל וכל, לכן אמרו והנה כהה הנגע. ובאים ששתייהם בו רפואה יותר קשה, טל כן די שלא תפשה עוד. ומן הטעם הזה כתב: אדם בשאת ובלרעת. ובשחין כהב בשר. האיל ובו מדבר באדם ממדה השנית שלא ידע להחניף וטובו וקולו שוים. לפי שזאת המדה היא מדת שאר בעלי חיים ההולכים לתומם ככל החי מכל בשר ירעו וישחיתו ולא ישאו פנים להחניף במרמה. ובשתי הכמות האחרות כתוב אדם שק יחתו אל האנשים בעלי מחשבות, יערים להסתיר פלה זה זדון לבו ישיאט לחרף בהרמת דברים קול לו קול אליו ולבו אין נכון עמו אלא להטיב:

שאלות

1. התוכל לאמנות ולהסביר במפורט את שלוש המידות הרצות שקיימות לדעתו באדם?
2. פרשנו מדרש את צלפי שלוש המידות, התוכל לבאר?
3. למה "רפואת השלישי קשה מכולם"?
4. בהמשך מסביר פרשנו צפ"י הפסוקים את תופעת הנאצים לפי סוגי כפי האדם, התוכל להבהיר?
5. איך הפסוקים מסייעים לו, לדעתו?

* * *

ד. המהר"ל מפראג - עם פירוש הרב ז. זלצר.

פרק יב' פסוק ב': "אשה כי תזריע וילדה זכר"

(ויקרא י"ב ב')

בבן זכר - ברכה

אומר המהר"ל מפראג:

זכר בגימטריה הוא... ברכה (227)

(חדושי אגדות ד' ע' קס"ו)

משמע, אדם שזוכה לבנים זכרים זוכה לברכה מיוחדת.

שאלות

1. צל"מ בדיוק בונה פרשנו את דבריו מן הפסוק?
2. מהי הברכה לדעת המהר"ל?
3. פרשנו - בן דורנו - מוסיף את המלה "מיוחדת" למה, ומה זה מוסיף?

* * *